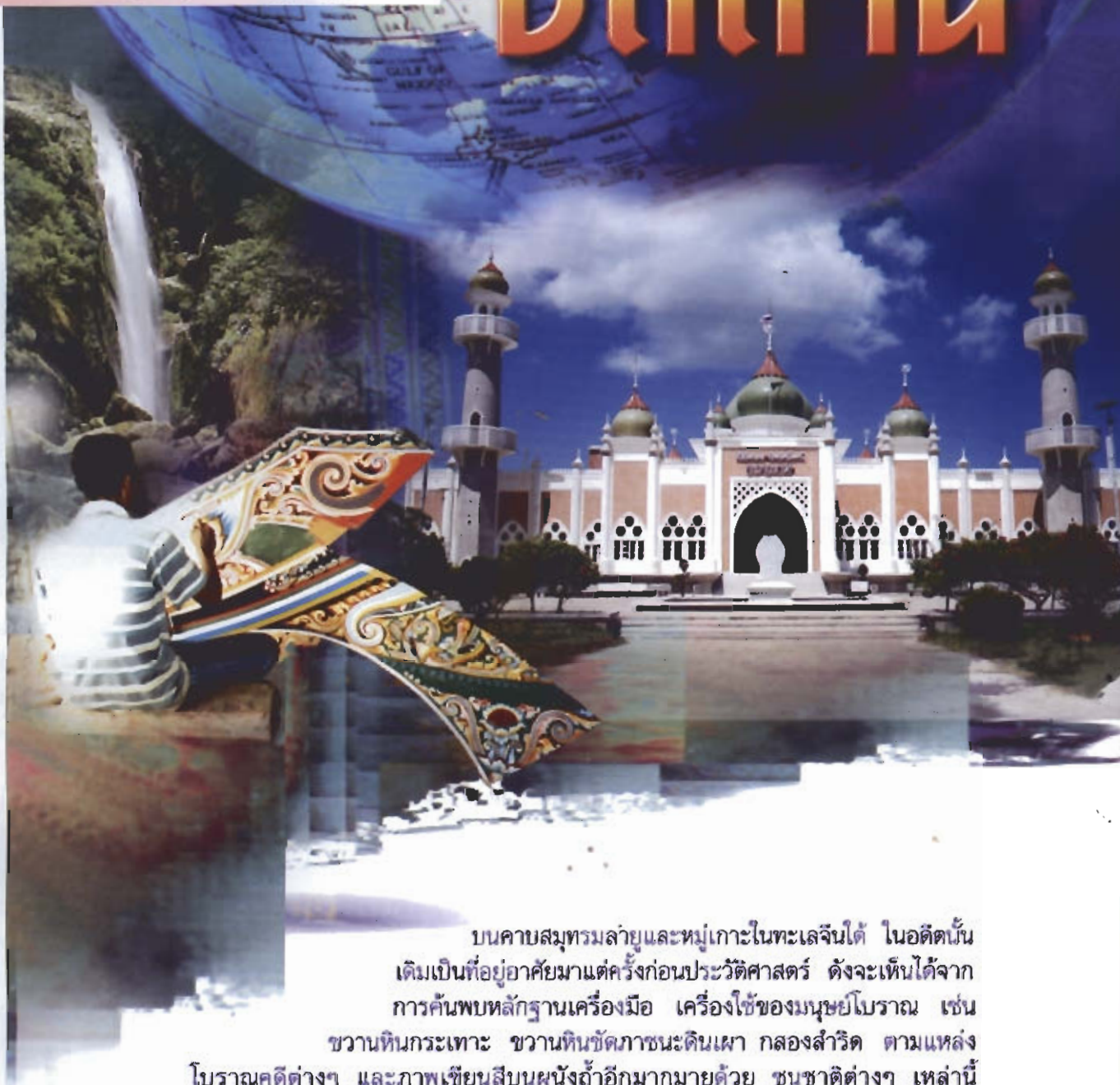

ประวัติ

ปัตตานี

บนคาบสมุทรมลายูและหมู่เกาะในทะเลจีนใต้ ในอดีตนั้น
เดิมเป็นที่อยู่อาศัยมาแต่ครั้งก่อนประวัติศาสตร์ ดังจะเห็นได้จาก
การค้นพบหลักฐานเครื่องมือ เครื่องใช้ของมนุษย์โบราณ เช่น
ขวานหินกระเทาะ ขวานหินขัดภาชนะดินเผา กสองสำริด ตามแหล่ง
โบราณคดีต่างๆ และภาพเขียนสีบนผนังถ้ำอีกมากมายด้วย ชนชาติต่างๆ เหล่านี้
คงจะอาศัยตามเหิงผา หลืบถ้ำ แล้วจึงเคลื่อนย้ายลงมายู่บนที่ราบใกล้แหล่งน้ำและทะเลตามลำดับ
พัฒนาความเป็นอยู่จากการหาของป่า ล่าสัตว์ รู้จักทำนาปลูกข้าว มีการแลกเปลี่ยนสิ่งของกันระหว่าง
กลุ่มชนสืบต่อเรื่อยมา และพัฒนาขึ้นจนเป็นชุมชนขนาดใหญ่ และเป็นสังคมเมืองในเวลาต่อมา
ราวพุทธศตวรรษที่ 7 เมื่อชาวอินเดียได้เดินทางทั้งทางบกและทางเรือเพื่อทำการค้าขายกับคนจีน
ในดินแดนภาคตะวันออกเฉียงใต้และภาคตะวันออกเฉียงใต้ นั้น ชาวอินเดียเหล่านี้ได้นำอารยธรรมของตนเข้ามา
เผยแพร่ให้แก่ชาวพื้นเมืองในดินแดนแถบนี้ด้วย เนื่องจากเป็นจุดพักขนถ่ายสินค้าข้ามสมุทรจาก
ฝั่งอันดามันสู่ฝั่งทะเลจีนใต้มาตามช่องแคบและคอคอดที่เป็นทางลัดลงสู่แม่น้ำออกสู่ทะเลในที่สุด ที่เห็นได้
ชัดเจนคือ ชากของเมือง กำแพงเมือง และอาคารที่อยู่บริเวณปากแม่น้ำสองฝั่งทะเล เช่น เมืองตะกั่วป่า
เมืองไชยา เมืองนครศรีธรรมราช เมืองสทิงพระ และเมืองปัตตานี เป็นต้น

เมืองปัตตานีตั้งอยู่ฝั่งปากแม่น้ำปัตตานี เอื้ออำนวยแก่การเป็นเมืองท่าที่ดี เพราะมีแผ่นดินที่ยื่นเป็นแหลมออกไปในทะเล เกิดเป็นอ่าวขนาดใหญ่ ใช้เป็นที่หลบพีกกำบังสำหรับเรือเดินทะเลได้ดีในฤดูมรสุม อีกทั้งยังมีของป่าอีกมากมายที่สามารถหาได้ง่ายจากแผ่นดินที่อยู่ลึกเข้าไป ปัตตานีจึงเป็นจุดพักเรือเพื่อแลกเปลี่ยนซื้อขายสินค้าระหว่างพ่อค้าชาวจีน ชาวอินเดียทางตะวันตกกับพ่อค้าชาวจีนตะวันออก และชนพื้นเมืองบนแผ่นดิน และตามหมู่เกาะใกล้เคียงต่างๆ นักวิชาการทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีเชื่อว่าปัตตานี เดิมเป็นอาณาจักรที่เก่าแก่ตามที่ปรากฏในจดหมายเหตุในชื่อของลังยาเสียว (LANG-YA-HSUY) หรือในจดหมายเหตุของชาวชวาและมลายูในชื่อว่า ลังกาสูกะ (LANG-KASUKA) ซึ่งมีอายุมาตั้งแต่ราวพุทธศตวรรษที่ 13 หรือก่อนหน้านั้น หลักฐานทางโบราณคดีที่แสดงร่องรอยความเจริญรุ่งเรืองในอดีตของปัตตานี ปรากฏพบที่บริเวณอำเภอยะรัง เป็นซากร่องรอยของเมืองโบราณขนาดใหญ่ซ้อนทับกันถึง 3 เมือง มีซากโบราณสถานปรากฏพบมากกว่า 30 แห่ง ซากเนินโบราณสถานบางแห่งได้รับการขุดแต่งและอนุรักษ์ไว้ เช่น โบราณสถานบ้านจาละละ 3 แห่ง ซึ่งเป็นซากอาคารศาสนสถาน ก่อด้วยอิฐที่มีการขัดแต่งประดับฐานชั้นต่าง ๆ และยังคงพบโบราณวัตถุจำนวนมาก เช่น สรูปจำลองดินเผา พระพิมพ์ดินดิบและดินเผาบางชิ้น

มีตัวอักษร ซึ่งนักภาษาโบราณอ่านและแปลว่าเป็นอักษร บัลลระ (อินเดียดั้งเดิม) ภาษาสันสกฤตเขียนเป็นคาถาเนื่องในพุทธศาสนาลัทธิมหายาน พระโพธิสัตว์สำริด และเศษภาชนะดินเผาประเภทต่าง ๆ นักโบราณคดีตีความว่าโบราณวัตถุเหล่านี้มีอายุอยู่ในราวพุทธศตวรรษที่ 12-13 สอดคล้องกับจดหมายเหตุจีนที่ได้กล่าวถึงไว้ นอกจากนั้นหลักฐานที่ได้ขุดพบ ยังแสดงให้เห็นด้วยว่าบริเวณที่เป็นที่ตั้งอำเภอยะรังในปัจจุบัน เคยเป็นชุมชนที่มีความเจริญในทางวัฒนธรรมสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งศาสนาพุทธที่ได้รับอิทธิพลจากอินเดียไว้อย่างเต็มที่ มีความสำคัญกับดินแดนใกล้เคียง เช่น บริเวณดินแดนภาคกลางของประเทศไทย และบริเวณคาบสมุทรอินโดจีนด้วย และคงจะเป็นชุมชนที่มีกิจกรรมติดต่อเรื่อยมา อย่างน้อยที่สุดจนถึงราวพุทธศตวรรษที่ 15 ก่อนที่อาณาจักรศรีวิชัยจะมีอำนาจรุ่งเรืองครอบคลุมคาบสมุทรมาลายูในที่สุด

ในพุทธศตวรรษที่ 18 เมืองปัตตานีได้ปรากฏชื่อและเจริญรุ่งเรืองขึ้นเป็นลำดับ โดยมีที่ตั้งอยู่บริเวณบ้านกรือเซะ ตำบลตันหยงลูโล๊ะ อำเภอเมืองปัตตานีในปัจจุบัน เป็นเมืองที่ตั้งอยู่ริมฝั่งทะเลใกล้อ่าวปัตตานีห่างจากเมืองโบราณที่อำเภอยะรังประมาณ 15 กิโลเมตร นักภูมิศาสตร์เชื่อว่าในช่วงระยะเวลา 1,000 ปีที่แล้วมา ได้มีการเปลี่ยนแปลงของระดับน้ำทะเลที่ลดลงทำให้ชายฝั่ง

ทะเลออยห่างออกไปจากเดิม จึงไม่เหมาะสมที่จะเป็นทำเลของการค้าขายอีกต่อไป และนำมาซึ่งการขยายที่ตั้งของเมืองในระยะเวลาต่อมาซึ่งสัมพันธ์กับตำนานการสร้างเมืองปัตตานีที่กล่าวไว้ในหนังสือหลายเล่ม เช่น HIKAYAT PATTANI : STORY OF PATTANI ของ A.TEEUW และ D.KWYATT. SAJARAJ KERJAAN MELAYU PATTANI หรือตำนานเมืองปัตตานีของอิบรอฮีม ชุกรี เป็นต้น

ตามประวัติศาสตร์กล่าวว่า เมืองตานีเป็นหัวเมืองฝ่ายใต้ปลายแหลมมลายู ซึ่งเป็นเมืองประเทศราชของกรุงศรีอยุธยามาตั้งแต่รัชสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ เป็นเมืองที่สำคัญและเป็นศูนย์กลางการค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้าเรื่อยมา และเมื่อชาวตะวันตกได้เริ่มเข้ามาทำการค้าในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้น ปัตตานีก็กลายเป็นเมืองท่าหลักเมืองหนึ่ง เป็นที่ตั้งสถานการค้าของพ่อค้าชาติต่างๆ ทำการค้าขายติดต่อกับทั้งชาวตะวันออก อินเดีย จีน และ ญี่ปุ่น โดยเฉพาะกับเมืองฮิราโตะ จนเรียกได้ว่าเป็นเมืองท่าพี่น้องสินค้าที่สำคัญของเมืองตานียุคนั้น ได้แก่ ไม้กฤษณา ไม้ฝาง เครื่องเทศ ของป่า งาช้าง และนอแรด และเป็นจุดรับถ่ายสินค้า ศูนย์กลางการค้า สินค้าจากนานาชาติ เช่น เครื่องถ้วยชาม อารูธ ดินปืน ดินบุก และที่สำคัญคือผ้า จนได้รับสมญาว่าเป็นแหล่งรวมสินค้าผ้าไหมชิ้นน่านอกเหนือจากเมืองกวางตุ้งอีกด้วย

เมืองตานีเป็นเมืองที่ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม จากหลักฐานทางโบราณคดีที่พบที่เมืองโบราณยะรังนั้น แสดงว่าประชาชนโดยทั่วไปนับถือศาสนาพุทธและพราหมณ์มาแต่เดิม และคงมีการเปลี่ยนแปลงมานับถือศาสนาอิสลามจากราชวงศ์มัชปาหิตในชวาใต้แผ่อำนาจและแพร่หลายเข้ามาสู่ปลายแหลมมลายู ในราวพุทธศตวรรษที่ 17 ศาสนาอิสลามได้เจริญควบคู่ไปกับการค้าขาย มีการก่อสร้างมัสยิดขึ้นเพื่อใช้เป็นที่ประกอบศาสนกิจ มัสยิดที่สำคัญคือมัสยิดกรือเซะ ซึ่งน่าจะเป็นมัสยิดใหญ่ประจำเมือง และ มัสยิดบ้านดาโต๊ะ

นอกจากนี้เมืองตานียังได้ชื่อว่าเป็นเมืองที่มีความชำนาญในการหล่อโลหะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการหล่อปืนใหญ่ ปัตตานีมีปืนใหญ่ไว้ประจำเมืองเพื่อต่อสู้ป้องกันข้าศึกในยามศึกสงครามที่สำคัญ 3 กระบอก และได้ใช้ปืนใหญ่เหล่านี้ในการศึกสงครามกับกรุงศรีอยุธยาหลายครั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยพระเพทราชา เมืองตานีไม่ยอมอ่อนน้อม

อย่างที่เคยเป็นมา ในปี 2146 ทางกรุงศรีอยุธยา จึงได้ส่งออกญาเดโชยกทัพมาตีแต่ไม่สำเร็จ ทำให้ปัตตานีเป็นอิสระอยู่ช่วงระยะเวลาหนึ่ง จวบจนกระทั่งกรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่าในปี พ.ศ. 2310 ตลอดไปจนถึงสิ้นสมัยกรุงธนบุรี

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ โปรดฯ ให้สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ พริศวรมหาสุรสีหนาทยกทัพหลวงลงมาปราบหัวเมืองฝ่ายใต้ และได้ยกทัพต่อลงมาตีปัตตานีได้สำเร็จในปี พ.ศ. 2328 แต่เมืองปัตตานียังคงก่อการกบฏเรื่อยมา ทำให้ต้องมีการปราบปรามหลายครั้ง ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย จึงโปรดฯ ให้แยกเมือง

ปัตตานีออกเป็น 7 หัวเมือง คือ เมืองปัตตานี หนองจิก ยะหริ่ง สายบุรี ระแงะ รามัน และ ยะลา

ต่อมาในปี พ.ศ. 2444 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ ทรงประกาศข้อบังคับสำหรับการปกครอง 7 หัวเมือง ร.ศ. 120 โดยให้ยกเลิกการปกครองแบบเก่าจัดตั้งเป็นมณฑลเทศาภิบาลขึ้นแก่ข้าหลวงใหญ่มณฑลนครศรีธรรมราช และในปี พ.ศ. 2449 มีประกาศพระบรมราชโองการให้รวมหัวเมืองทั้ง 7 คือ มณฑลปัตตานี ประกอบด้วย 4 จังหวัด คือ ปัตตานี ยะลา สายบุรี และระแงะ (นราธิวาส) ยุบเมืองหนองจิก ยะหริ่ง เป็นอำเภอของปัตตานีและรวมเมืองรามันเป็นอำเภอเมืองของจังหวัดยะลา ในปี พ.ศ. 2475 จึงได้ยกเลิกมณฑลและยุบสายบุรีเป็นอำเภอ ทำให้จังหวัดปัตตานีประกอบไปด้วยอำเภอเมืองปัตตานี อำเภอหนองจิก (ดยง) อำเภอยะหริ่ง (ยามู) อำเภอสายบุรี อำเภอ ยะรัง และพัฒนาการปกครองท้องถิ่นที่ต่อเนื่องมาจนกระทั่งปัจจุบัน

ปัจจุบันปัตตานีเป็นหนึ่งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ห่างจากกรุงเทพฯ 1,055 กิโลเมตร พื้นที่ประมาณ 1,940,356 ตารางกิโลเมตร ประชากร 613,352 คน (ชาย 302,673 คน,หญิง 310,679 คน) มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 4 คน แบ่งการปกครองออกเป็น 12 อำเภอ 115 ตำบล 631 หมู่บ้าน การปกครองส่วนท้องถิ่น มีเทศบาลเมือง 1 แห่ง เทศบาลตำบล 11 แห่ง องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล 99 แห่ง ประชาชนมีรายได้ต่อคนต่อปี 60,845 บาท เป็นอันดับ 8 ของภาคใต้ และเป็นอันดับที่ 23 ของประเทศ นอกเหนือจากศักยภาพด้านการท่องเที่ยวแล้ว จังหวัดปัตตานียังมีปัจจัยเด่นชัดที่จะส่งเสริมอาชีพ การเลี้ยงสัตว์และการประมง เพื่อส่งออกในลักษณะของผลิตภัณฑ์ฮาลาล (Halal Food)

ปัตตานีวันนี้ แม้จะมีเหตุการณ์เรื่องความไม่สงบเรียบร้อยปะปนอยู่บ้างเป็นครั้งคราว แต่ไม่ได้ทำให้ความเชื่อมั่นในการพัฒนาจังหวัดลดน้อยลงไป คนปัตตานีไม่ว่าจะอยู่ในภาครัฐหรือเอกชน มีความสนใจข้อมูลข่าวสาร มีความพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงเข้าสู่การดำรงชีวิตในรูปแบบของอุตสาหกรรม โดยไม่ละเลยภาคเกษตรกรรมที่มีความสมบูรณ์มาแต่เดิม

ณ วันนี้ ปัตตานีจึงเป็นอีกเมืองที่บุคคลภายนอกต้องจับตามอง และเป็นทางเลือกใหม่ของนักลงทุนทั้งในและต่างประเทศ

(ภาคประวัติศาสตร์ เรียบเรียงจาก กคพดี อยู่คงดี : โครงการชุดแต่งและบูรณะโบราณสถานเมืองยะรัง , 2538)

